

Motion till riksdagen 2005/06:Ub260

av **Sten Tolgfors m.fl. (m)**

Trygghet och studiero i skolan

Motionen delad mellan flera utskott

Sammanfattning

14 punkter mot våld, mobbning och kränkande beteende

1. Kvalitetskraven gällande skolans arbete mot kränkande beteende, mobbning och våld skärps. Skolverket skall forskningsmässigt låta utvärdera hur effektiva olika åtgärdsprogram är. Alla skolor bör arbeta med ett kvalitetscertifierat åtgärdsprogram. Därmed skapas en norm för skolans arbete.
2. Landets skolor och lärare bör erbjudas utbildning om hur kränkande beteende, mobbning och våld förebyggs, upptäcks och bemöts. På så vis kan förekomsten av problemen påverkas och skolan bättre möta kvalitetskraven.
3. Mobbning och annan kränkande behandling skall behandlas utförligt redan i lärarutbildningen och bör ingå i lärarfortbildningen
4. Ökade möjligheter till skadestånd bör införas för elever då skolan genom passivitet vid kännedom om problem, eller aktiv medverkan från skolans vuxna, underlåter att ta ansvar när en elev kränks.
5. Den nya skollagen måste vara tydlig och ge rektorer och lärare klart besked om vilka åtgärder de har rätt att vidta för att upprätthålla trygghet och arbetsro.
6. Det skall finnas en samlad lagstiftning mot diskriminering, med en gemensam ombudsman, som ger alla människor skydd mot diskriminering oavsett vilken grund denna utgår från.
7. Skriftliga omdömen måste också kunna innehålla uppgifter om elevens uppförande. Det är viktigt att följa upp närvaron i skolan under hela skoltiden. Elevens uppförande skall kunna finnas med i det skriftliga omdömet eller på betyget.
8. Uppföljningar om åtgärdsprogramms effektivitet bör grundas på hur förekomsten av mobbning påverkas, inte på hur nöjda vuxna är med projektet.
9. Föräldrar skall informeras när barnen berörs av mobbning i skolan.

Fel! Okänt namn på

10. I den nya skollagen bör skolans befogenheter och ansvar förtydligas. Våldsbrott som begås i skolan skall anmälas av skolan.
11. Akut skall det kunna vara möjligt att hålla en elev borta från grundskolan i avvaktan på att annan undervisningslösning tas fram.
12. Den som är mobbad skall inte kunna tvingas byta skola. Den som mobbar andra skall kunna tvingas att göra det.
13. Skolan skall kunna omhänderta knivar och andra vapen och överlämna dessa till polisen. Skolan skall nära samverka med polisen i detta.
14. Polis och skola bör vid behov samverka för att förebygga våld och brott.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att kvalitetskraven på skolans arbete mot kränkande beteende, mobbning och våld bör skärpas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Skolverket bör ges i uppgift att forskningsmässigt låta utvärdera och kvalitetscertifiera arbetsmetoder för att förebygga och hindra mobbning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om skolornas möjligheter att välja åtgärdsprogram mot mobbning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att ett grundläggande kvalitetskrav är att alla skolor använder kvalitetscertifierade åtgärdsprogram mot mobbning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att kunskap om forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning via utbildningssatsningar skall spridas till landets alla skolor.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att landets skolor och lärare bör erbjudas utbildning om hur kränkande beteende, mobbning och våld förebyggs, upptäcks och bemöts.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att möjlighet till skadestånd bör finnas för elever då skolan genom passivitet vid kännedom om problem, eller aktiv medverkan från skolans vuxna, underlåter att ta ansvar när en elev kränks.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att den nya skollagen måste vara tydlig om vilka åtgärder lärare och rektorer har rätt och skyldighet att vidta för att upprätthålla trygghet och arbetsro.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att det skall finnas en samlad lagstiftning mot diskriminering, med en gemensam ombudsman, som ger alla människor skydd mot diskriminering oavsett vilken grund denna utgår från.¹
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att skriftliga omdömen måste kunna innehålla uppgifter om elevens uppförande.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att närvaron i skolan måste följas upp under hela skoltiden och kunna finnas med i det skriftliga omdömet eller på betyget.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att uppföljningar om åtgärdsprogramms effektivitet bör grundas på hur förekomsten av mobbning påverkas, inte på hur nöjda vuxna är med projektet.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att föräldrar skall informeras när barnen berörs av mobbning i skolan.

Fel! Okänt namn på

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det akut skall kunna vara möjligt att hålla en elev borta från grundskolan i avvaktan på att annan undervisningslösning tas fram.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den som är mobbad inte skall kunna tvingas byta skola, men att den som mobbar andra skall kunna tvingas att göra det.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skolan skall kunna omhänderta knivar och andra vapen och överlämna dessa till polisen.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att polisen och skolan bör samverka för att förebygga våld och brott.²
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om föräldrarnas ansvar för barnens uppfostran.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av en god inlärningsmiljö i skolan.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att våldsbrott som begås i skolan skall anmälas av skolan.

¹Yrkande 1 hänvisat till KU.

²Yrkande 17 hänvisat till JuU.

Inledning

I dagsläget beräknas uppemot 100 000 barn vara utsatta för mobbning. Det är förmodligen det största hälsoproblemet för barn och unga. De kränks, mer eller mindre regelbundet, i eller på väg till skolan. Mobbningen förstör många barns möjligheter att tillgodogöra sig sin utbildning, gör dem olyckliga och sätter inte sällan djupa spår i själen för hela livet. Mobbning kan ta sig olika uttryck – alltifrån utfrysning, via nedsättande ord till ren misshandel.

I Sverige har det länge funnits en föreställning om att det räcker med att vilja väl för att bekämpa mobbning. Så är det inte. Engagemang är en nödvändig, men inte tillräcklig förutsättning för ett fungerande arbete mot mobbning. Ett effektivt arbete kräver ett stort mått av kunskap och konsekvens.

Vid studier av framgångsrika skolor kan man se att tydliga regler som tillämpas konsekvent är en viktig förutsättning för en god inläringsmiljö. Rektorn och skolans personal har ett viktigt uppdrag med att skapa en positiv kultur på skolan, en anda av god gemenskap och respekt för varandra. Beröm och uppmuntran är självklara inslag i det arbetet. Ett klimat präglad av lugn, ro och trygghet är en förutsättning för att elever skall kunna lära och utvecklas i skolan.

Skolmiljön skall kännetecknas av värme, trygghet, positivt intresse och engagemang från de vuxnas sida, men det måste också finnas fasta och klara gränser mot ett oacceptabelt beteende. På varje skola skall det finnas tydliga regler för hur samspelet mellan människor skall gå till och för hur ordning och arbetsro skall skapas. Såväl lärare som övriga vuxna i skolan har ansvar för att reagera tydligt när de gemensamma reglerna överträds.

För att föräldrarna skall kunna vara delaktiga och bli en tillgång måste samarbetet mellan hem och skola öka. Engagerade föräldrar ger bättre möjligheter att klara och uppskatta skolarbetet. För att detta skall bli möjligt måste föräldrar få mer information om arbetsinsatser och resultat. En självklar del i arbetet med normer och respekt för varandra är att föräldrarna hålls informerade om hur deras barn sköter sig. Olovlig frånvaro, skolk och mobbning skall alltid rapporteras direkt till föräldrarna.

Skolan måste etablera en högre och jämnare kvalitet i arbetet mot mobbning. Ett grundläggande problem är att för få skolor arbetar systematiskt med att bekämpa mobbningen. Man saknar rutiner för att finna de drabbade och få en bild av helheten. Det förebyggande tänkandet saknas. Daglig medvetenhet reduceras till enstaka temadagar. Skolan agerar för sent – först när mobbning eller våld redan inträffat. Insatserna kan också vara otydliga. Mycket talar för att det är det systematiska, uthålliga och på förhand genomtänkta arbetet som ger resultat. En hög och jämn kvalitet i arbetet mot mobbning förutsätter också löpande utvärderingar av hur insatserna lyckas.

Ett medel och redskap för att skapa detta är väl utvecklade planer mot våld, mobbning och kränkande särbehandling. Dessa måste förankras hos skolans alla medarbetare, men också hos elever och föräldrar. I grunden gäller att framgången i skolans arbete är beroende av kunskapen hos skolans medarbetare.

Fel! Okänt namn på

Alla – lärare, rektorer, ungdomsledare, förtroendevalda och föräldrar – måste ta personligt ansvar i vardagen. Redan i lärarutbildningen bör mobbning behandlas utförligt, liksom i fortbildningen av lärare. Brister i fortbildningen är sannolikt ett skäl till att många lärare tycker det är svårt att upptäcka mobbning.

Medvetenhet och kunskap

Medvetenheten om skolans värdegrund är hög – men den faktiska inverkan på skolans arbetsmiljö till följd av denna medvetenhet är oacceptabelt svag. Det råder på många skolor, liksom i den skolpolitiska debatten, ett stort behov av ytterligare kunskap om hur våld, mobbning och kränkande beteende skall hanteras.

En rad händelser på svenska skolor visar att den politiska medvetenheten inte är tillräckligt hög. Det ser oerhört olika ut på olika skolor, problemen är verkligen av skiftande grad och allvar, men på många håll uppenbara. Det förekommer på en del skolor inte bara mobbning och kränkningar, utan också rena våldsdåd, samt på ett mindre antal skolor annan brottslighet som handel med droger. Att barns tid i skolan skall påverkas av sådant är oacceptabelt.

Den politiska diskussionen har under några år gått från att närmast ignorera att mobbning förekommer, via att ursäkta de elever som mobbar andra, till att diskutera symboliska akutinsatser, som flytt av mobbade elever. Det är bra att diskussionen förändras, men debatten måste för att göra en skillnad handla om hela kedjan, om hur mobbning och sociala problem på skolan förebyggs, upptäcks och hindras. Den måste ta hänsyn till forskning om vilka åtgärder som kan vidtas. Regelverk behöver ses över och skolan ges nya verktyg att möta problemen.

Det måste skapas en fördjupad insikt om vad som ligger bakom mobbning, kränkande beteende och våld, vad som får elever att utsätta andra för sådant och om hur destruktiva klimat kan brytas.

Det finns dessbättre en betydande forskning kring detta. Utrymmet medger inte att den här refereras utförligare, men Moderaterna lade i december 2004 fram en omfattande genomgång, som grundar vår politik i detta avseende. En slutsats är att tusentals barn lider i onödan, eftersom det går att förebygga och hindra mobbning, med hjälp av forskningsbaserade och kvalitetssäkrade åtgärdsprogram. Det mest etablerade är framtaget av professor Dan Olweus.

Vetskapen om att det finns vägar att på ett par år halvera mobbningen – men som inte används – gör politiken delansvarig när barn far illa. En lärdom av forskningen är att insatser måste ske på både skol- och individnivå. Med andra ord är både skolans klimat och individens beteende viktiga och möjliga att påverka genom strukturerat arbete.

Mobbning motverkas bl.a. genom att den sociala ”belöningen” för mobbarna tas bort, omgivningen slutar reagera uppmuntrande på mobbningen. Skolan kan också ta bort möjligheten att mobba genom närvarande vuxna i barnens värld. Nätverksbyggande bland alla vuxna som kommer i kontakt

med barnen ger många ögon och öron. De insatser som görs skall vara baserade på kunskap, vara systematiska och "kvalitetssäkrade". Det sista uppnås inte minst genom regelbunden uppföljning och utvärdering av insatserna. Det krävs engagemang samt konsekventa och gemensamma förhållningssätt hos alla skolans medarbetare för att förebygga, upptäcka och åtgärda mobbning.

Mobbning och skadestånd

Det lagförslag regeringen presenterat om omvänd bevisbörda vid bedömning av skadeståndsmål kommer inte att ge några större effekter alls på antalet elever som drabbas av kränkande beteende, skolvåld och mobbning. Det kommer knappast heller att ha effekt på mobbningens allvar och uttrycksformer. De åtgärder som faktiskt kan påverka förekomsten av problemen föreslås inte av regeringen.

Skolan har redan ansvar för att mobbning inte förekommer och för att åtgärdsprogram mot bl.a. mobbning finns, men klarar ofta inte av uppdraget eftersom det behövs åtgärder för att höja kunskapsnivån och förtydliga vilka krav som ställs på skolan.

Regeringens förslag om omvänd bevisbörda reser frågor: Hur skall en skola kunna visa att den "gjort allt" för att hindra mobbning och trakasserier av en enskild elev när varken regering eller lagstiftare har någon uppfattning om vad som bör göras? Hur skall förbudet mot kränkande behandling kunna upprätthållas? Skall individer ställas till ansvar?

Det allvarligaste är dock att regeringen bortser från att det krävs mer kunskap i skolan om hur mobbning fungerar och hur den kan bemötas. Om det skapades system för att kvalitetssäkra skolans arbete skulle mobbningen i Sverige kunna halveras på några få år, enligt erfarenheter från forskningen. Vi redovisar nedan förslag i denna riktning.

Vi är för ökade möjligheter till skadestånd för elever när skolan underlåter att agera, eller bidrar till elevers utsatthet. Men eftersom regeringen inte slår fast vilka kvalitetskrav som skall gälla för skolans agerande blir resonemanget om skadestånd missriktat. Bevisbördan läggs på skolan, men det slås inte fast någon kvalitetsnorm för skolans arbete att jämföra insatserna med. Det krävs bara att skolan gör någonting, sedan blir resten en fråga för rättslig prövning. I lag eller förarbeten måste det förtydligas vilka krav samhället ställer på skolans arbete för att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning.

Redan domstolsprövningen av det uppmärksammade Grumsfallet för några år sedan visade att det saknas en nationell kvalitetsnorm att jämföra skolans insatser med, i det enskilda fallet. Hovrätten menade att "det inte finns, och inte heller har funnits, någon helt enhetlig modell för arbete mot mobbning". Därför finns det ingenting att jämföra skolans agerande med.

I dag är närmast varje insats skolan gör tillräcklig, i juridisk mening. I framtiden blir det i stället oklart vilka insatser som i juridisk mening är tillräckliga. Regeringen har inte presenterat en lösning på det juridiska problemet – det flyttas bara.

Fel! Okänt namn på

Höj kvalitetskraven

Vi moderater vill höja kvalitetskraven för skolans arbete mot kränkningar, mobbning och våld. Alla skolor skall arbeta med åtgärdsprogram mot mobbning som forskningsmässigt utvärderats och visats sig vara effektiva.

I Myndigheten för skolutvecklings redovisning av antimobbningsprogram sägs uttryckligen att avsikten *inte* varit att värdera kvaliteten i de olika program mot mobbning som speglas. Gemensamt för alla regeringens förslag om mobbning är just att de saknar forskningsstöd. Inga signaler lämnas om hur skolan bör jobba mot mobbning, kränkningar och våld för att regeringen eller dess myndigheter skall vara nöjda.

Skolverket bör enligt Moderaterna ges i uppdrag att låta forskningsmässigt utvärdera och kvalitetssäkra arbetsprogram mot mobbning. Skolor bör sedan använda ett av dessa kvalitetssäkrade och bevisat effektiva program. Gör skolan inte det, eller underlåter att följa valt åtgärdsprogram, kan det var en grund för skadeståndsbedömning om elever far illa. Därmed tydliggörs inte bara att skolan har ansvar, utan också vilket ansvar skolan har.

Skolan behöver mer kunskap om hur mobbning förebyggs, upptäcks och hindras. Vi vill därför genomföra en utbildning för landets alla skolor i hur kränkande beteende, mobbning och våld förebyggs, upptäcks och hindras, enligt norsk och isländsk modell.

- Kvalitetskraven på skolans arbete mot kränkande beteende, mobbning och våld bör skärpas. Alla skolor bör arbeta med kvalitetscertifierade åtgärdsprogram. Därmed skapas en norm för skolans arbete.
- Landets skolor och lärare bör erbjudas utbildning om hur mobbning förebyggs, upptäcks och bemöts. På så vis kan förekomsten av kränkande beteende, mobbning och våld påverkas och skolan bättre möta kvalitetskraven.
- Ökade möjligheter till skadestånd bör införas för elever då skolan genom passivitet vid kännedom om problem, eller aktiv medverkan från skolans vuxna, underlåter att ta ansvar för elevens situation.

Separata diskrimineringsregler fel väg

I alla år har det varit tydligt att regeringen inte förstår vad mobbning är eller hur den fungerar. Tidigare skolministrar har gjort klart att man ”ryser” vid tanken på att mobbare skulle få byta skola. Regeringen har inte genomfört någon insats mot mobbning som baserar sig på den forskning som visar hur mobbningen faktiskt kan reduceras.

Det senaste exemplet är regeringens tro att diskrimineringslagstiftningen kan lösa mobbningsproblemen. Våld, mobbning och kränkande beteende i skolan är ett betydligt vidare problem än det som kan hänföras till begreppet diskriminering. Att elever behandlas illa kan ske på olika grunder och är alla

Fel! Okänt namn på

lika oacceptabla. Diskriminering är allvarligt. Men mobbningen är ett mycket vidare problem.

Vi menar att det är fel att skapa ytterligare en variant av ombudsman mot just skoldiskriminering, i stället för att låta en diskrimineringsombudsman ansvara för alla frågor kring diskriminering.

Det förslag regeringen lagt fram innebär också att Diskrimineringskommittén körs över. Vår linje är att grundlagen bör ändras så att alla människor ges skydd mot diskriminering oavsett grund och behandlas lika. Tidigare gällde att diskrimineringslagen bara gällde på arbetsmarknaden. Nu skall en annan lag läggas vid sidan om den förra och gälla på skolans område.

Effektiva verktyg för skolan

Vi vill öka kraven på ordning och reda och trygghet i skolan. Vi vill också ge lärare nya verktyg för att upprätthålla ordning i skolan.

Vi anser att de skolor som önskar skall kunna ge ett separat betyg i uppförande och redovisa närvaron. Närvaron i skolan måste följas upp under hela skoltiden och kunna finnas med i det skriftliga omdömet eller på betyget.

Osäkerheten bland lärare och rektorer om vad som är möjligt att göra inom ramen för skolans befogenheter är stor. Dagens osäkerhet får inte föras vidare in i den nya skollagen. Vi delar Lärarnas Riksförbunds efterlysning av tydligare mandat för skolan.

Skolplikten ålägger grundskoleelever att vara i skolan. Den hindrar också avstängning av elever. De får i stället ges undervisning i annan ordning, om de inte kan vara i skolan. Akut måste det vara möjligt att hålla en elev borta från skolan. Det kan vara fråga om övergångstid innan undervisning i annan ordning kan ordnas, eller då en infekterad situation riskerar att gå över styr. Det bör när andra lösningar inte finns vara möjligt att låta en elev byta skola även mot dennes vilja, liksom att låta en elev läsa i särskild grupp skild från andra elever.

Gymnasieskolan är en frivillig skolform. Där finns ingen skyldighet att gå. Elever som missköter sig eller utgör ett hot mot andra kan stängas av från undervisningen. I dag kan detta efter beslut av rektor ske under två veckor och efter beslut av styrelsen under tre terminer. Det finns anledning att se till att dessa möjligheter inte försvagas i den nya skollagen.

Skolor skall lägga fast lokalt anpassade ordningsregler. Om kepsen skall vara på eller av måste vara upp till skolledare och lärare att i samråd avgöra, men från politikerns och lagstiftarens sida måste stödet vara tydligt.

Det skall finnas så tydliga mandat för skolan i lagstiftningen att både lärare och elever vet vilka ramar som gäller. Men det är också fråga om att de som är aktiva i skolan måste utbildas i och känna till de möjligheter och skyldigheter att agera som verkligen finns. I december 2004 drog Moderaterna sitt strå till stacken och redovisade en rapport om skoljuridikens regler på området.

Fel! Okänt namn på

Våld och brott i skolan

Många av de saker som kallas mobbning i skolans värld är brott, enligt svensk lag. Misshandel, olaga hot och förtal är exempel på brott som finns bakom begreppet mobbning och som skall polisanmälas.

Acceptansen för att skolan anmäler våldsbrott till polisen har ökat. Det sker i allt större utsträckning, dock inte alltid. De barn som utsätts för våld och brott i skolan och själva får polisanmäla detta sviks. Först genom att de utsätts för våld i skolan, där skolplikten ålägger dem att vistas, sedan genom att de själva får anmäla det som hänt.

Skolan har i dag inte generell rätt att öppna elevers skåp för att inspektera eller ta föremål som är olagliga, såsom droger eller vapen. Skolan har inte heller rätt att visitera elever. Skolan har inte rätt att beslagta t.ex. knivar. Endast extrema nödvärnssituationer ger undantag.

I det förstnämnda fallet går problemet att lösa med avtal om att skåp upplåts under förutsättning att de kan öppnas av skolan. I det andra fallet bör den nya skollagen förtydliga att skolan skall kunna omhänderta sådana föremål.

Sådana situationer måste dock hanteras tillsammans med polisen. Innehav av knivar eller droger är brottsligt och skall polisanmälas av skolan. Polisen får sköta visitation av elever. Det finns dock ingen särskild skyldighet för skolan att anmäla brott begångna i skolan, vilket vi förespråkar. Vi vill införa en anmälningsplikt för våld i skolan.

Samarbete med polisen en förebyggande insats

Att brott begås i skolan är synnerligen skadligt för unga människors förtroende för vuxenvärlden. Det finns svenska skolor där droghandel och våld är allvarliga och återkommande problem. Att bekämpa brott är en polisiär uppgift. Därför måste arbetet mot våld och brott ske i samverkan mellan skola och polis.

Tidigare fanns poliser som hade ett särskilt ansvar för samarbetet med närbelägna skolor. De hade god kontakt med och kännedom om eleverna på närbelägna skolor. Detta samarbete är på grund av polisbristen borta på många håll, vilket är helt oacceptabelt.

Polisen avgör själv hur den organiserar sitt arbete. Men vi förordar ett nära samarbete mellan skola och polis. Att träffa ungdomar i vardagen i skolan är ett bra sätt att arbeta brottsförebyggande. Det ger tidig kännedom om vilka elever som är på glid, det ger möjlighet till samverkan med lärare och skolledning, samt en naturlig ingång till vardaglig kontakt med föräldrar. På skolor med problem kan en närvarande polis bidra till att stabilisera klimatet. Dessutom kan polisen hjälpa skolan med kunskap om hur akuta situationer skall hanteras.

Debatten om hur lärare skall få agera i akuta situationer är förenklad. Lärare och skolledning varken kan eller skall agera poliser. Vilken lärare har utbildning i att gripa in vid knivslagsmål? Däremot måste skolan kunna sätta tydligare gränser för vad som är accepterat. Till detta återkommer vi i samband med behandlingen av den nya skollagen.

Kunskap krävs för att stoppa problemen

Politiken bär det yttersta ansvaret för att kunskapen om hur våld, kränkande beteende och mobbning kan förebyggas och stoppas faktiskt inte används fullt ut i skolan.

En förutsättning för att skolans personal skall kunna upptäcka missförhållanden tidigt och kunna agera ändamålsenligt är goda kunskaper. Detta perspektiv saknas många gånger i dag. Men lärarstudenter, lärare och skolledare efterfrågar mer kunskap. Många lärare är frustrerade över hur svårt det kan vara att upptäcka och komma till rätta med konflikter, mobbning och utfrysning.

Om skolans personal inte vet vad den skall göra, minskar benägenheten att vidta åtgärder och felaktiga åtgärder kan förvärra en situation. Det är fråga om komplicerade sociala sammanhang, som kräver djupkunskap att hantera.

Det finns som ovan redogjordes för forskningsbaserade åtgärdsprogram som ger en dokumenterat positiv effekt mot sociala problem och mobbning. De bygger på tillgänglig forskning om mobbning, dess orsaker och hur den kan förebyggas samt hindras. Men de används knappt i svensk skola.

Undersökningar från USA visar att hemmagjord åtgärdsprogram till och med kan öka mobbning på en skola, med en tredjedel. Flera av de metoder som är vanliga i Sverige kan illa hanterade bidra till att förvärra situationen. Vid medling söks t.ex. ofta fel hos båda parter, både mobbaren och den som utsätts. I själva verket finns det inga jämnstarka parter att medla mellan. Det finns bara ett beteende som måste upphöra. Omedvetenhet om detta kan således leda fel. Ibland undanhålls föräldrar information om barnens beteende. Kunskap och erfarenhet säger dock att föräldrarna tvärtom *bör* informeras av skolan om deras barn är inblandade i mobbning. De bär det yttersta ansvaret för barnets beteende. På motsvarande sätt vet man att när den som blivit utsatt för mobbning tvingas byta skola sänds fel signaler. Det riskerar leda till skuldbeläggande av den elev som drabbats.

Mobbning och våld hänger ihop

Ibland framställs mobbning och kränkande beteende som en sak för sig, utan sammanhang med skolans sociala klimat i övrigt. Så är det inte. Vuxenvärldens attityder och värderingar ger det klimat barnen lever i. Om en lärare inte markerar mot nedsättande kommentarer kan detta ses som en tyst acceptans

Fel! Okänt namn på

av negativa beteenden. Det är förödande för skolklimatet om inte alla vuxna upprätthåller samma normer.

De som mobbar andra är överrepresenterade när det gäller våld på fritiden. De som mobbar andra är längre fram i livet överrepresenterade när det gäller kriminalitet och drogmissbruk.

Mobbning kan förvärras och övergå i rent våld om den tillåts hålla på. Det som börjar med gliringar kan sluta med våld och misshandel. Långt ifrån allt våld i skolan härrör dock från mobbning. Skolan speglar samhället.

Elever förlorar förtroende för vuxenvärlden, skräms och får underliga signaler om vilka beteenden som accepteras när elever som slåss eller bråkar går kvar på skolan utan att få synbara reaktioner. Lärare blir frustrerade och skrämnda när kollegor som råkat illa ut inte får skolledningens stöd. Ingen lärare skall t.ex. tvingas möta en elev som utövat våld emot henne i domstol, med mindre än att representanter för kollegor och skolledning finns med som stöd.

Stockholm den 23 september 2005

Sten Tolgfors (m)

Margareta Pålsson (m)

Ewa Björling (m)

Per Bill (m)

Peter Danielsson (m)

Tomas Högström (m)